

LVB: INTERN BEGELEIDERS KUNNEN HET VERSCHIL MAKEN!

De kans is groot, dat je als IB'er een aantal leerlingen begeleidt, die kampen met licht verstandelijke beperkingen (LVB). Gemiddeld zit er in elke klas wel één. In Nederland wordt ongeveer 30% van LVB niet tijdig door professionals en hun omgeving gesignaleerd. Deze beperkingen zijn vaak niet aan het uiterlijk te zien. Kinderen die hiermee te maken hebben kunnen 'streetwise' over komen en hun beperkingen verbloemen. Het is belangrijk om tijdig passende ondersteuning aan te bieden, om eventuele negatieve gevolgen te beperken. Als IB'er kun je het verschil maken!

Licht verstandelijke beperkingen: soms blijvend, maar dat hoeft niet!

In het onderwijs en de zorg spreken professionals dikwijls over 'kinderen met een LVB'. Zo'n label alleen geeft geen goede aanknopingspunten voor passende ondersteuning. Elk kind heeft een eigen uniek profiel van beperkingen en mogelijkheden. Een kind/leerling kan met de juiste ondersteuning een enorme spurt in de ontwikkeling maken en daarmee het label LVB ontgroeien. Dit geldt bijvoorbeeld voor leerlingen bij wie omgevingsfactoren een oorzaak zijn van de LVB. Denk hierbij aan onvoldoende interactie met ouders en sociale omgeving, een stressvolle thuissituatie of traumatische ervaringen. Bij een groot aantal kinderen zal de ondersteuning in hun leven een blijvend karakter hebben. Bij deze kinderen spelen biologische factoren, zoals een genetische afwijking of zuurstofgebrek bij de geboorte, vaker een rol. Voor hen kan

het juist fijn zijn, als ze hiervoor erkenning krijgen. Zo voelen zij zich beter begrepen en worden ze op school, en hopelijk ook daarbuiten, minder overvraagd. Een negatieve spiraal wordt doorbroken. Een leerling kan zo met meer plezier en zelfvertrouwen doorgroeien naar vervolgonderwijs.

Op school structureel aan de slag met LVB. Wat betekent dat in de praktijk?

- De leerling heeft passende ondersteuning nodig;
- daar spelen leerkracht en IB'ers een grote rol in;
- dat vraagt om het herkennen van de signalen;
- en het daarop aanpassen van de begeleiding.

Signalen bij vermoeden van LVB

Het soms negatieve gedrag van deze leerlingen wordt vaak gezien als een gebrek aan motivatie. Maar gaat het wel om het niet willen? Meestal gaat het om het niet kunnen! Als je er tijdig bij bent is er veel in de ontwikkeling van het kind mogelijk. School vervult hierin een belangrijke rol. Er zijn signalen waar je als IB'er en leerkracht op kunt letten onder andere:

- Problemen met het onthouden van instructies
- Moeite met scheiden van hoofd- en bijzaken
- Een beperkte woordenschat
- Moeite met plannen

Dat is denk ik wel krachtig, dat het inderdaad niet alleen maar om het onderzoek draait, maar dat echt het totaalplaatje van het kind in beeld wordt gebracht.

- Moeite met het beheersen en begrijpen van (anderemans) gevoelens
- Moeite met lange en complexe(re) zinnen
- Moeite met klokkijken
- Makkelijker positief maar ook negatief te beïnvloeden

Als de signalen daartoe aanleiding geven, kun je gebruik maken van het driestappenplan voor een gestructureerde aanpak van LVB op school.

De eerste stap: inzicht krijgen in het adaptief functioneren van de leerling

Maak je je als IB'er zorgen over een leerachterstand bij een leerling? Dan kun je met de leerkracht de vragenlijst *Schaal Adaptief Functioneren* (SAF) invullen. De SAF is een laagdrempelige vragenlijst met 15 vragen. Een lagere score op de SAF betekent een lager niveau van adaptief functioneren. Dit wil zeggen dat er een hogere kans is dat de leerling te maken heeft met een leerachterstand/LVB. De uitkomst is geen diagnose, maar geeft wel een eerste indicatie.

De tweede stap: verdiepend onderzoek voor een breder beeld

Wil je weten om welke beperkingen het precies gaat en wat de oorzaak zou kunnen zijn, dan is verder onderzoek noodzakelijk. Aan de hand van dit onderzoek kan worden gekeken op welke manier de leerling het beste ondersteund kan worden. Het onderzoek kan uitgevoerd worden door een orthopedagoog of een andere bevoegd diagnosticus, via observaties in de klas en door middel van de Verkorte Adaptief Leer- vermogen Test (VALT). De VALT is speciaal ontwikkeld om inzicht te krijgen in de sterke en zwakke kanten van een leerling. De uitkomst wordt weergegeven in een uniek leerlingprofiel.

De derde stap: maak een plan voor in de klas en thuis

Met de informatie uit het onderzoek kan de orthopedagoog samen met de IB'er, leerkracht en ouders een plan maken voor op school én voor thuis. Ter ondersteuning heeft het Landelijk Kenniscentrum LVB, hulpkaarten voor school en voor ouders thuis ontwikkeld. Deze kaarten helpen bij het vertalen van de

onderzoeksresultaten naar praktische tips. Op deze manier leer je kinderen te leren en dat is waardevol. Bovendien bestaat er ook een handleiding 'LVB? Daar kun je wat mee!', waarin tips worden gegeven voor in de klas, om het schoolse functioneren te stimuleren. De tips sluiten aan bij het sterkte- en zwakteprofiel, dat uit het VALT-onderzoek komt. Hieronder een paar ideeën die de leerkracht, in samenspraak met de IB'er en leerling, kan inzetten:

1. Laat een leerling iets tekenen/voordoen om het eigen verhaal te verduidelijken
2. Geef één type instructie tegelijkertijd
3. Vermijd beeldspraak
4. Doe één taak/één stap per keer
5. Zorg voor routine
6. Maak een stappenplan bij opdrachten en taken
7. Bij taak uitvoeren: achterwaarts leren – instructie in omgekeerde volgorde: begin bij het einde

In gesprek met ouders

De uitslag van de SAF bespreek je samen met de leerkracht en de ouders, waar gezamenlijk wordt besloten of en op welke wijze er vervolgstappen gewenst zijn. Dit zijn vaak lastige en emotionele gesprekken, waarbij ook de ouders kunnen kampen met LVB. Het is daarom belangrijk om extra aandacht te besteden aan de communicatie, zoals:

- Eenvoudig taalgebruik;
 - gebruik korte zinnen met één onderwerp;
 - gebruik precies de woorden die iets beschrijven. Bijvoorbeeld niet "opvallend gedrag", maar "zit aan andere leerlingen" of "praat door de les heen";
 - gebruik gangbare woorden;
 - praat rustig en stel één vraag tegelijk;
 - zorg dat de non-verbale communicatie en de verbale communicatie overeenkomen;
 - vermijd het gebruik van spreekwoorden, woordspelingen, en cynisme;
- Nagaan of ouders het begrepen hebben;
- Het gebruik van visuele ondersteuning;
 - het gebruik van tekeningen, pictogrammen of foto's kan ook helpen bij het gesprek met de leerling. Denk er hierbij aan dat de afbeeldingen bekend en niet te abstract moeten zijn.

Rondom de screening (SAF) en het vervolgonderzoek (VALT) vinden er verschillende gesprekken plaats tussen school, kind, ouders en orthopedagoog. Het volgen van het driestappenplan zorgt voor een breder beeld van de leerling. Er zijn al verschillende scholen en samenwerkingsverbanden, die met deze werkwijze aan de slag gegaan. Ook geven zij aan dat dit een grote meerwaarde kan hebben; inzicht in de gezins-situatie en een completer beeld van een kind. De gesprekken maken het duidelijker op welk vlak een kind ondersteuning nodig heeft en welke sterktes je kan inzetten. IB'ers maken het verschil! ■

Camilla Verschoore is antropoloog en werkzaam voor diverse projecten voor het actieprogramma *Zorg voor de jeugd*. Zij stimuleert de bewustwording en tijdige herkenning van LVB in het basisonderwijs, wijkteams, justitiële domein en zorg.

Milou Koldijk werkt via GGD Amsterdam al negen jaar samen met basisscholen in Amsterdam aan de preventie en vroegsignalering van sociaal-emotionele problemen.

- *Het Landelijk Kenniscentrum LVB ontwikkelt een vrij toegankelijke LVB-Toolkit Jeugd. Verschillende samenwerkingsverbanden zijn hierbij betrokken. In deze toolkit vind je onder andere een e-learning LVB. Meer weten? www.kenniscentrumlvb.nl.*

Twee voorbeelden van hulpkarten kun je vinden op <https://www.tijdschriftib.nl/literatuur/>

Tips

- Probeer signalen te herkennen in relatie tot een leerachterstand/LVB.
- Stem af met de leerkracht voor een eerste analyse met een korte vragenlijst (SAF).
- Neem de regie in de communicatie met alle betrokkenen, onder wie de ouders.
- Vertaal na eventueel vervolgonderzoek door orthopedagoog/schoolpsycholoog de adviezen naar praktische tips voor in de klas en thuis, door gebruik te maken van de hulp- en krachtkaarten!

Samenvatting

Licht verstandelijke beperkingen zijn soms blijvend, maar dat hoeft niet! Als je er vroeg bij bent, is er heel veel mogelijk in de ontwikkeling van het kind. Een deel van de leerlingen met LVB wordt echter niet opgemerkt. Een vragenlijst kan helpen om LVB te signaleren. Verdiepend onderzoek geeft vervolgens meer handvatten voor gepaste ondersteuning. Met de hulp- en ondersteuningskaarten kun je een plan maken voor in de klas. Door aan de slag te gaan met vroegsignalering en het bieden van ondersteuning draag je bij aan het doorbreken van een negatieve spiraal!